

* * *

УДК 321.323

Рибалка С. В.
кандидат політичних наук,
Голова політичної партії “Правда”
(Україна, Київ), rybalkaserghy@i.ua

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА: СПОСОБИ ВЗАЄМОДІЇ У ТРАНЗИТИВНИХ СУСПІЛЬСТВАХ

Визначені ключові особливості формування регіональних політичних режимів як способів взаємодії регіональних владних структур та суспільства, встановлено особливості рекрутування і поведінки регіональних політичних еліт як основи для плюралістичного прийняття рішень в регіональних адміністративних утвореннях в період демократичного транзиту. Визначені основи авторитаризації та деавторитаризації регіональних політичних режимів, розглянутий особливий вплив відносин регіональних та місцевих еліт на формування особливих політичних режимів. Метою статті є встановлення змісту та співвідношення понять “регіональний політичний режим” та “регіональні політичні еліти” у транзитивних державах. В межах дослідження застосовані системний та порівняльний методи, які дозволили встановити залежність функціонування місцевих політичних еліт від впливу центральних політичних еліт. Також визначено, що основою лібералізації регіональних політичних режимів є формування самостійної ролі місцевих політичних еліт та встановлення відносин співпраці між регіональним та місцевим рівнем елітотворення.

Ключові слова: регіональні політичні еліти, регіональні політичні режими, соціально-економічна специфіка регіону, регіональні економічні активи, етнокультурні спільноти, місцеві політичні еліти.

В умовах трансформаційних соціально-економічних та політичних перетворень увагу науковців привертає проблема функціонування і розвитку регіональних політичних еліт. Ці утворення не досліджувалися у основних напрямках сучасних політологічних досліджень, оскільки місцеві та регіональні еліти сталих демократій мають спільні риси з елітами центрального рівня. В умовах суспільних трансформацій регіональні політичні еліти мають низку особливостей, оскільки соціальна структура в умовах переходу до демократії не є усталеною. Регіональні особливості включають економічні та етнокультурні чинники формування класу еліт, спроможних до забезпечення управління та стабільності на певних територіях. В умовах пострадянського простору середовищем функціонування регіональних політичних еліт є регіональний політичний режим, який відображає особливості регіональної взаємодії між органами та структурами політичного управління і суспільства. Через слабкість громадських структур на регіональному рівні та наявності квазі-авторитарних тенденцій управління, авторитарні і локальні політичні режими детермінують особливості поведінки політичних еліт, які мають прояв у розподілі владних ресурсів на регіональному рівні та формуванні соціально-економічних структур регіонів. Таким чином, проблемою даної статті є встановлення значення регіональних політичних режимів для формування поведінки політичних еліт територіального рівня. Невирішеною раніше загальною проблемою є структурні та функціональні зв'язки між регіональними політичними елітами і політичними режимами на регіональному рівні, які мають істотні особливості в умовах трансформаційних суспільств.

Важливі аспекти розвитку регіональних еліт вивчають зарубіжні політологи. Зокрема, Б. Д. Губаєв [2] досліджує роль регіональної політичної еліти в реалізації політичної влади в умовах формування соціальної держави, М. А. Казаков та М. С. Лисцев [3] присвятили монографічну працю регіональним елітам на тлі на-

ціональних інтересів сучасної Росії, С. В. Негруль [9] звертає увагу на ціннісні й ідеологічні аспекти формування регіональних еліт. Активно долучилися до розкриття змісту поняття “регіональні еліти” вітчизняні фахівці. Зокрема, А. М. Круглашов [6] досліджує суб'єктів формування політики на рівні регіональних та національних еліт, Г. Л. Мельничук [8] надає увагу впливу регіональних політичних еліт на процеси державотворення в Україні. Поряд з цим, потребує подальшого аналізу складна взаємодія регіональних політичних еліт і режимів на відповідній території.

Метою статті є встановлення змісту та співвідношення понять “регіональний політичний режим” та “регіональні політичні еліти” у транзитивних державах. Завданнями статті є розгляд специфіки регіональних політичних еліт у трансформаційних суспільствах, а також визначення опонентів та ознак регіональних політичних режимів у перехідних суспільствах.

Регіональні політичні еліти трансформаційних суспільств в порівнянні з країнами сталої демократії мають низку особливостей. Серед них ключовими є: невизначеність механізмів рекрутування, особливі умови взаємодії з центральним рівнем (які зможуть змінюватися внаслідок адміністративно-територіальних реформ та реформ форми правління), постійний перерозподіл власності внаслідок політичних змін.

Визначення поняття “регіональний політичний режим” в сучасній політичній науці зустрічає певні методологічні труднощі. В першу чергу, це класичне тлумачення демократичного політичного режиму, який означає повний політичний плюралізм та свободу дій політичних суб'єктів, в тому числі еліт, в межах закону. Регіональний рівень режимних взаємодій влади і суспільства, на думку сучасних фахівців [10], суттєво не відрізняється від інших рівнів адміністративного поділу держав. Однак, умови політичних трансформацій визначають можливість ідентифікації рис та особливостей регіонального політичного режиму, яким є спосіб управління взаємодії з громадянським суспільством. Це, насамперед, дотримання законності, загальна керованість справами території та функціональна відокремленість від центрального рівня [11]. Вказані риси формуються в умовах неусталених політичних систем і окремих політичних інститутів. На думку Л. М. Герасименко під регіональним політичним режимом слід розуміти “сукупність суб'єктів регіонального соціально-політичного простору одноосібних або асоційованих акторів інституціональних форм організації регіональної влади, а також соціально-економічних, політичних і адміністративних ресурсів і динаміки їх стратегії у боротьбі і отриманні влади і власності у конкретному регіоні” [1, с. 140].

Тлумачення змісту поняття “регіональна політична еліта” в умовах транзитивних суспільств має певну специфіку. До цих специфічних рис належать особливості рекрутування (які не завжди мають конкурентний характер), можливості непублічного впливу на процеси в регіоні, складні взаємодії з органами державної влади та елітами центрального рівня. Соціальні умови, які формують регіональні політичні еліти також відзначаються нестабільністю. Тому соціальний склад регіональних політичних еліт на пострадянському просторі є досить строкатим. До складу регіональних еліт зараховують

представників бізнесу, колишньої партійно-адміністративної номенклатури тощо. Проте у більшості сучасних розробок домінує функціональний підхід. Згідно з Л. М. Герасименко, “регіональна політична еліта представляє собою соціальну страту, яка досягла найвищого політичного статусу, справляє вирішальний вплив на процеси прийняття стратегічних політичних рішень у регіоні... впливає на ціннісні орієнтації суспільства, має вплив на цілі, форми і спрямованість регіонального політичного процесу в порівнянні з недержавними суб’єктами політики – партіями, громадськими рухами, профспілками” [1, с. 142].

Взаємодія регіональних політичних еліт та регіональних політичних режимів, на думку автора, відбувається за кількома основними напрямками. Серед них основними є: рівень макрополітичного управління, мезо-рівень (функціонування окремих політичних інститутів) і мікро-рівень взаємодії регіональних політичних еліт з місцевими громадами. Макрорівень охоплює загальний зміст функціонування політичної системи регіону на демократичних або авторитарних засадах. Мезо-рівень означає наближеність діяльності політичних інститутів, передусім, органів місцевого та регіонального самоврядування до стандартів і вимог демократичного суспільства. Мікро-рівень означає кадрову наповненість регіональних політичних еліт представниками даної території. На думку російських дослідників, “явище регіоналізації масової свідомості має об’єктивні причини. Перш за все, деградація та дискредитація унітарної держави, падіння політичної дієздатності центру призвели не лише до можливості необхідності політичної регіональної ініціативи, але й до руйнування <...> самосвідомості. Таким чином, до основних характеристик регіональних політичних процесів можна віднести по-перше, поєднання в них елементів демократії і авторитаризму. <...> По-друге – моносуб’єктність влади, в основі якої лежить інституційне губернаторство, яке доповнюється неформальним механізмом моноцентричної влади. На сьогоднішній день для російських регіонів головним є не вибір між демократією і авторитаризмом, а вибір між деспотичним і просвіщенним авторитаризмом. Саме останній відкриває перспективи для зростання елементів демократії, розвитку громадянського суспільства, побудови справжньої правової держави” [1, с. 143].

Формування регіональних політичних еліт в країнах, які переходять до демократії, відрізняється значною питомою вагою політико-адміністративного елементу. Серед цих країн держави Центральної Азії, сучасні Росія, Білорусь, Україна. Політико-адміністративні й регіональні політичні еліти на пострадянському просторі є майже тотожними поняттями. Якщо регіональні політичні режими визначати як функцію діяльності і поведінки політичних еліт регіону, то “перехідний регіональний політичний режим” – це система політико-адміністративного управління регіону без елементу політичного плюралізму і політичного представництва.

Поряд з цим, склад регіональних політичних еліт, зокрема і в сучасній Україні, визначається за рівнем впливу тих, чи інших представників еліт на політичні процеси. Найбільший вплив на політичне життя справляють законодавчі органи, які приймають рішення та виконавчі органи різних місцевих рад, які здійснюють

регіональну політику. В цих умовах перехідні регіональні політичні режими є, передусім, комбінацією взаємовпливу законодавчих та виконавчих бюрократій. Згідно з В. Г. Кучумовим, “регіональна політична еліта – це перш за все діючий контингент виконавчої і в меншій мірі законодавчої влади” [7, с. 145].

Водночас персональний та груповий склад регіональних політичних еліт визначається з урахуванням виникнення нових громадських та політичних структур, які поступово зменшують питому вагу політико-адміністративної складової регіональних політичних еліт. “Спільноти політично впливових осіб поділяються на дві основні групи: представники діючих владних структур, які включені у безпосередній процес прийняття рішень та ті, що мають реальні власні повноваження, та неформальні лідери – керівники різних громадських організацій і об’єднань, які мають реальний політичний вплив, але позбавлені реальної владної компетенції”, вважає В. Г. Кучумов [7, с. 145].

Потужним чинником формування транзитивних регіональних політичних еліт є їх зв’язок з економічною структурою територій та потужними фінансово-промисловими групами. Саме участь представників бізнесу у політичних процесах надає регіональній політиці конкурентного характеру та елементів змагальності за владні позиції. Також економічні інтереси визначають специфіку окремих регіонів та напрямки прийняття політичних рішень на користь розвитку територій. Згідно з В. Г. Кучумовим, “просування в політику по каналах бізнес-структур набуло статусу другого за значенням після адміністративної кар’єри шляху на регіональний політичний олімп. Цю тенденцію можна розглядати як свідчення формування... на регіональному рівні тенденції горизонтальної проникненості каналів рекрутування еліт” [7, с. 146].

Особливим чинником взаємодії регіональних політичних еліт та політичних режимів у регіонах в умовах трансформацій є принципи вертикального підпорядкування політичних еліт. Зв’язок з центральним рівнем політичного управління визначає рівень самостійності регіональних політичних еліт у прийнятті ними рішень. Тип підпорядкованості, на нашу думку впливає на повноту реалізації регіональних інтересів. Розвиток сучасної України свідчить про те, що інтереси окремих регіонів можуть бути підпорядковані забезпеченню виконання державних завдань, що також не свідчить про політичну самостійність регіональних політичних еліт.

Саме зв’язок політичних еліт територій та елементів регіональних політичних систем визначає механізми впливу елітарного середовища на політичні процеси. У цих відносинах важливими є суб’єктні відносини, які визначають вектор управлінської активності еліт та формування ними механізмів регіонального управління. Ці параметри є вирішальними у функціонуванні регіональних політичних режимів. У доробку М. М. Кіслякова об’єднано, що “структура регіонального політичного процесу передбачає наявність трьох основних елементів: це суб’єкти й об’єкти регіонального політичного процесу, це політичні відносини суб’єктів і об’єктів регіонального політичного процесу, це регіональна політична поведінка, яка включає політичну участь і політичну діяльність. До основних суб’єктів регіонального політичного процесу можна віднести регіональну полі-

тичну еліту, регіональні відділення політичних партій, регіональних чиновників. Як основний об'єкт регіонального політичного процесу розглядається представлення громадянами регіональна політична спільнота в цілому" [4, с. 307].

Демократизація регіональних політичних режимів у країнах колишнього СРСР, за винятком країн Балтії, не набула сталого характеру через структурні та функціональні особливості регіонального політичного процесу. Вони не відзначаються постійним переліком політичних гравців. Важливою рисою регіональних політичних режимів є участь самодіяльних громадських акторів, які виступають альтернативою для діючої адміністративної еліти та сприяють формуванню умов політичної конкуренції на регіональному рівні.

Інституалізація демократичних реформ та політичної участі й управління на регіональному рівні вимагає дотримання демократичних політичних процедур. Протягом тривалого часу відсутність динамічної політичної стабільності виступає однією з базових передумов демократичного транзиту на регіональному рівні. В цьому питанні регіональні еліти також мають відповідати ознакам демократичного лідерства і політичного партнерства.

Рівень модернізації регіональних політичних режимів і рівень регіональних політичних еліт залежить від здатності останніх використовувати новітні політичні технології з метою забезпечення щільного взаємозв'язку між електоратом та владою. На думку М. М. Кіслякова, "політичний маркетинг може справляти позитивний вплив на регіональний політичний процес і сприяти підвищенню ефективності проведення виборчих кампаній, створенню дієвої системи регіонального політичного управління, дозволяє скоротити дистанцію між органами місцевого самоврядування і населенням" [4, с. 312].

Досвід сучасних пострадянських країн свідчить про те, що періоди демократизації та лібералізації регіональних політичних режимів змінюються періодами наростання авторитарних тенденцій. У статті Є. В. Копаєвої зазначається, "що сучасний регіональний політичний режим представляє завершення трансформації, початок яким був покладений виходом з кризи радянської системи у 1991 році" [5, с. 310].

Нестійкість демократичних перетворень проявляється у дисбалансі між самоврядними громадськими і політичними компонентами регіональної еліти та політико-адміністративними. Неспіввимірним є також рівень впливу політико-адміністративних і громадських еліт. В цих умовах існує інституційна можливість повернення до авторитарних зразків політичного управління на регіональному рівні. На прикладі Іванівської області Росії зазначається, що "при переході до нового періоду (1996–2005 рр.) відбулося перегрупування сил всередині регіональної політичної еліти. Основними ознаками руйнування адміністративного режиму і вступу у стадію переходу до політичного режиму стало утворення конфігурації політичних регіональних акторів, які мають перелік ресурсів, цілі і стратегії для їх досягнення" [5, с. 311].

Таким чином, участь регіональних політичних еліт у процесах формування регіональних політичних режимів залежить від рівня консолідації та процесів модернізації

політичних інститутів. Рівень лібералізації регіональних політичних режимів зумовлений рівнем їх самостійності відносно політичних процесів центрального рівня. Таким чином, перехідні політичні процеси виступають основою для формування специфіки регіональних політичних еліт та регіональних політичних режимів на відміну від політичних режимів і політичних еліт сталої демократії. Досвід транзитивних країн пострадянського простору визначає основні напрямки трансформації політичних еліт сучасної України. Ними є консолідація партійних і громадських гравців на регіональному рівні, підвищення політичної суб'єктності місцевих громад, а також дотримання виборчого законодавства, демократичних процедур, нарощування взаємозв'язку між елітами та населенням відповідних територій.

Висновки. Взаємовплив регіональних політичних режимів та регіональних політичних еліт формується на основі соціально-економічної специфіки регіонів, а також владних відносин всередині окремої країни. Регіональні політичні еліти в умовах трансформації мають низку варіантів поведінки і функціонування. В залежності від типу державного устрою регіональні політичні еліти мають різний рівень свободи та впливу на розвиток регіонів. У сучасній Російській Федерації політичні еліти мали значну свободу дій на початку трансформації.

Внаслідок консолідації управлінської вертикалі в сучасній Україні та інших республіках колишнього СРСР регіональні політичні еліти включені до загальнодержавної управлінської структури та перебувають під впливом центральних еліт. Завдяки цьому домінує не принцип виборчого рекрутування, а призначувально-узгоджувальний. В цих умовах регіональні політичні режими набувають ознак квазі-авторитаризму, який проявляється у контролі над основними владними інститутами, а також провідними економічними активами.

Тенденція до лібералізації та деавторитаризації регіональних політичних еліт проявляється на основі включення до їх складу представників бізнесових та локальних еліт. У відносинах регіональних політичних еліт формується тенденція до співпраці, а не підпорядкування. Такий шлях є перспективним і оптимальним для сучасної України. Перспективою подальшого розвитку проблеми, порушеної в даній статті є визначення особливостей взаємодії регіональних та місцевих політичних еліт в сучасній Україні.

Список використаних джерел

1. Герасименко Л. Н. Специфика регионального политического процесса в современной России [Текст] / Л. Н. Герасименко // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: История. Политология. Экономика. Информатика. – 2008. – Вып.2. – Т. 6. – С. 139–143.
2. Губаев Б. Д. Роль региональной политической элиты в реализации политической власти в условиях формирования социального государства в субъекте Российской Федерации (на примере Забайкальского края) [Текст] / Губаев Б. Д. // Историческая и социально-образовательная мысль. – 2012. – Вып.2. – С. 115–117.
3. Казаков М. А. Региональные элиты и национальные интересы современной России: монография [Текст] / М. А. Казаков, М. С. Лысцев. – Нижний Новгород: Дятловы горы, 2012. – 148 с.
4. Кисляков М. М. Воздействие политического маркетинга на региональный политический процесс [Текст] / М. М. Кисляков // Известия Тульского Государственного Университета. Гуманитарные Науки. – 2011. – № 1. – С. 306–312.
5. Копаева Е. В. Региональный политический режим: этапы и перспективы эволюции (на примере ивановской области) [Текст]

/ Е. В. Копаяева // Знание. Понимание. Умение. – 2012. – Вып.4. – С. 310–313.

6. Круглашов А. М. Регіональні та національні еліти: хто формує політику?: Міжнародна наукова конференція (Чернівці, 6–7 грудня 2001 р.) [Текст] / А. М. Круглашов // Вісник Національної академії наук України. – 2002. – № 4. – С. 57–60.

7. Кучумов В. И. Особенности формирования региональных элит в современной России [Текст] / В. И. Кучумов // Известия Российского Государственного Педагогического Университета им. А. И. Герцена. – 2007. – Вып.44. – Т. 18. – С. 144–150.

8. Мельничук Г. Л. Регіональні політичні еліти і їх вплив на процеси державотворення в Україні [Електронний ресурс] / Г. Мельничук // Питання історії України. – 2011. – Т. 14. – С. 109–113. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Piu_2011_14_25.pdf

9. Негруль С. В. Формирование региональных элит: ценности и идеология: автореф. дис. ... канд. социол. наук: 22.00.06 [Текст] / Моск. гос. технол. ун-т “Станкин”. – Москва, 2004. – 25 с.

10. Bachrach P. Political Elites in a Democracy [Text] / Peter Bachrach. – New York: Aldine Transaction. – 175 p.

11. Botellaa J. A new political elite in Western Europe? The political careers of regional prime ministers in newly decentralised countries [Text] / Joan Botellaa, Juan Rodríguez Teruelb, Oscar Barberàc and Astrid Barrio // French Politics. – 2010. – № 8. – P. 42–61.

References

1. Gerasimenko L.N. Spetsifika regionalnogo politicheskogo protsessa v sovremennoy Rossii [Tekst] / L.N. Gerasimenko // Nauchnyye vedomosti Belgorodskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Istoriya. Politologiya. Ekonomika. Informatika. – 2008. – Vyip.2. – T.6. – S.139–143.

2. Gubaev B.D. Rol regionalnoy politicheskoy elityi v realizatsii politicheskoy vlasti v usloviyah formirovaniya sotsialnogo gosudarstva v sub'ekte Rossiyskoy Federatsii (na primere Zabaykalskogo kraya) [Tekst] / Gubaev B.D. // Istoricheskaya i sotsialno-obrazovatel'naya mysl. – 2012. – Vyip.2. – S.115–117.

3. Kazakov M.A. Regionalnyie elityi i natsionalnye interesy sovremennoy Rossii: monografiya [Tekst] / M.A. Kazakov, M.S. Lyistsev. – Nizhniy Novgorod: Dyatlovyi goryi, 2012. – 148 s.

4. Kislyakov M.M. Vozdeystvie politicheskogo marketinga na regionalnyiy politicheskii protsess [Tekst] / M.M. Kislyakov // Izvestiya Tulsckogo Gosudarstvennogo Universiteta. Gumanitarnyye Nauki. – 2011. – № 1. – S.306–312.

5. Копаяева Е.В. Regionalnyiy politicheskii rezhim: etapyi i perspektivy evolyutsii (na primere ivanovskoy oblasti) [Tekst] / Е.В. Копаяева // Znanie. Ponimanie. Umenie. – 2012. – Vyip.4. – S.310–313.

6. Kruhlašov A.M. Rehionalni ta natsionalni elity: khto formuie polityku?: Mizhnarodna naukova konferentsiia (Chernivtsi, 6–7 hrudnia 2001 r.) [Tekst] / A.M. Kruhlašov // Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. – 2002. – № 4. – S.57–60.

7. Kuchumov V.I. Osobennosti formirovaniya regionalnyih elit v sovremennoy Rossii [Tekst] / V.I. Kuchumov // Izvestiya Rossiyskogo Gosudarstvennogo Pedagogicheskogo Universiteta im. A.I. Gertsena. – 2007. – Vyip.44. – T.18. – S.144–150.

8. Melnychuk H.L. Rehionalni politychni elity i yikh vplyv na protsesy derzhavotvorennia v Ukraini [Elektronnyi resurs] / H.Melnychuk // Pytannia istorii Ukrainy. – 2011. – T.14. – S.109–113. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Piu_2011_14_25.pdf

9. Negrul S.V. Formirovanie regionalnyih elit: tsnnosti i ideologiya: avtoref. dis. ... kand. sotsiol. nauk: 22.00.06 [Tekst] / Mosk. gos. tehnol. un-t “Stankin”. – Moskva, 2004. – 25 s.

10. Bachrach P. Political Elites in a Democracy [Text] / Peter Bachrach. – New York: Aldine Transaction. – 175 p.

11. Botellaa J. A new political elite in Western Europe? The political careers of regional prime ministers in newly decentralised countries [Text] / Joan Botellaa, Juan Rodríguez Teruelb, Oscar Barberàc and Astrid Barrio // French Politics. – 2010. – № 8. – P. 42–61.

Rybalka S.V., candidate in Political Science, the President of the party “Pravda” (Ukraine, Kyiv), rybalkaserghiy@i.ua

Regional political regime and the regional political elite: ways of interaction within transitive societies

The paper identified the key features of the formation of regional political regimes as interactions of regional authorities and society, the peculiarities of recruitment and conduct of regional political elites as a basis for decision-making in a pluralistic regional administrative entities in the period of democratic transit.

Designated basics of authoritarianism establishment and authoritarianism decrease of regional political regimes, considered a special influence of regional and local elites relationship in the formation of specific political regimes. The goal of the article is to determine the content and ratio of “regional political regime” and “regional political elites” concepts in transitive states. Within the study used a systematic and comparative methods that revealed the dependence of the functioning of local political elites from the effects of central political elites. Also determined that the basis of the liberalization of regional political regimes is the formation of an independent role of local political elites and establishing cooperative relationship between regional and local level of elit formation.

Keywords: regional elites, regional political regimes, socio-economic region specific, regional economic assets, ethnocultural communities, local political elites.

Rybalka S. V., кандидат политических наук, Председатель политической партии “Правда” (Украина, Киев), rybalkaserghiy@i.ua

Региональный политический режим и региональная политическая элита: способы взаимодействия в транзитивных обществах

Определены ключевые особенности формирования региональных политических режимов как способов взаимодействия региональных властных структур и общества, установлены особенности рекрутирования и поведения региональных политических элит как основы для плюралистического принятия решений в региональных административных образованиях в период демократического транзита. Определены основы авторитаризации и деавторитаризации региональных политических режимов, рассмотрено особое влияние отношений региональных и местных элит на формирование особых политических режимов. Целью статьи является установление содержания и соотношения понятий “региональный политический режим” и “региональные политические элиты” в транзитивных государствах. В рамках исследования применены системный и сравнительный методы, которые позволили установить зависимость функционирования местных политических элит от влияния центральных политических элит. Также определено, что основой либерализации региональных политических режимов является формирование самостоятельной роли местных политических элит и установления отношений сотрудничества между региональным и местным уровнем формирования элит.

Ключевые слова: региональные политические элиты, региональные политические режимы, социально-экономические специфика региона, региональные экономические активы, этнокультурные сообщества, местные политические элиты.

* * *

УДК 321.72

Хабарєва К.
аспірантка кафедри політології, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпропетровськ),
yekaterina.khabareva@yandex.ru

НОРМАТИВНО–ПРАВОВЕ ОБґРУНТУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО КОНСЕНСУСУ: ПОЛІТИКО–ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ІДЕОЛОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ

Розглядається політико–інституційні та ідеологічні передумови нормативно–правового обґрунтування політичного консенсусу, надається увага національним та регіональним особливостям осягнення та підтримання політичного консенсусу нормативними та процедурними засобами. Розглядаються соціокультурні детермінанти дотримання нормативно–правової бази щодо політичного консенсусу. Метою статті є встановлення політико–інституційних механізмів та ідеологічних засад нормативно–правового обґрунтування політичного консенсусу. Методами статті є компаративний аналіз, а також метод ретроспективного аналізу, які дозволили встановити рівні нормативно–правового обґрунтування політичного консенсусу.

Ключові слова: нормативно–правове обґрунтування, політичний консенсус, політичні інститути, політичні суб'єкти, громадянське суспільство, політична толерантність.

Явище політичного консенсусу в сучасній політичній науці розглядається переважно як наслідок діяльності політичних інститутів та як одна з технологій політичного процесу. Політичний консенсус залежить від багатьох чинників, серед яких сучасні дослідники наводять, передусім, чинники політико–культурного і соціокультурного змісту. Нормативно–правові аспекти забезпечення політичного консенсусу виступають особливим предметним виміром, який дозволяє уточнити умови та можливості політичного консенсусу у перехідних державах.